

DANIEL PENNAC

EL CAS MALAUSSÈNE

1. EM VAN MENTIR

Empúries

narrativa

Daniel Pennac

El cas
Malaussène

I. Em van mentir

Traducció d'Oriol Sánchez i Vaqué

Editorial Empúries
Barcelona

Títol original: *Le cas Malaussène I. Ils m'ont menti*

© Éditions Gallimard, 2017

Primera edició: maig del 2018

© de la traducció: Oriol Sánchez i Vaqué, 2018

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,

Editorial Empúries

Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona

info@grup62.com

www.editorialemipuries.cat

Fotocomposició: gama, sl

Impressió: Romanyà Valls

DIPÒSIT LEGAL: B. 7.494-2018

ISBN: 978-84-17016-48-7

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats

TAULA

I. La notícia	13
II. No m'agrada, aquest cas Lapietà	45
III. La veritat veritable.	95
IV. La petita	149
V. El que havia de dir en Lapietà	191
VI. El cas Malaussène	219
VII. La nova temporada	257
<i>Repartiment</i>	305
<i>Agraiments</i>	317

En Lapietà?* En Georges? Ja el coneixes, és d'aquells paios que es rebolquen en la confidència com un gos de granja a la fossa dels purins. (Aquell moviment helicoidal amb què es refreguen del musell fins a la cua!) És així. Escampa merda pertot. Per tant, val més entrar de seguida a l'interior del seu cap. No és cap indiscreció, ell mateix ho va explicar tot als nanos aquell dia. Començant per com es va preparar minuciosament a l'hora d'anar a cobrar el xec. I els seus bons motius per no arribar a l'hora: Tinc totes les cartes a la mà, arribo a la meva hora, agafo els calés i au, de vacances; això és el que volia fer entendre a l'amable comitè: Ménestrier,* Ritzman,* Vercel* i Gonzalès.* Es va passar setmanes triant la disfressa amb cura. Ariana,* unes bermudes? Si m'hi presentés amb xancletes i bermudes, t'imagines la cara que farien? I una canya de pescar? Tuc,* espavila't i troba'm una canya de pescar! La més tronada possible,

* Els noms seguits d'un asterisc remetent al repartiment que apareix al final del llibre.

de bambú, tipus Charlot, m'entens? Ah! Me'ls imagino esperant com estaquiots amb aquell xec que els regirava les tripes, esperant com estaquiots en el silenci revestit del gran saló, remugant el que opinaven d'ell, en Georges Lapietà, però tapant les seves quatre boques, perquè tots ells estaven agafats pels collons en el mateix talonari. Prou d'empolainar-te, Georges, faràs tard. D'això es tracta, Ariana, és el millor de tot. Ah! El silenci de la seva espera. La dringadissa de les culleretes a les tasses en què el sucre no es decideix a dissoldre's. El vaivé dels ulls entre els rellotges i la porta del gran saló. Les converses avortades i ell que no arriba. Ariana, i si li demanessis a la Liouchka* que ens fes un altre cafetonet? Ell els havia volgut tots quatre allà, era una condició sine qua non. Ells o la roda de premsa, una cosa o l'altra. I per què no la roda de premsa? *Why not*, ben mirat? Doncs perquè hauria detallat públicament la composició del xec! Perquè hauria passat als periodistes la recepta de l'entesa. No, oi? Doncs no. Ell també aspirava a un plaer més secret. En aquell lliurament de xec, volia les seves carotes només per a ell. Volia les seves quatre encaixades. Ferms, si us plau! Era capaç d'obligar-te a donar la mà una segona vegada. Tenia aquesta fama. I si no n'hi havia prou amb la segona vegada, et plantava un petó, públicament, musicalment, que et deixava a la galta un petit toll visible als objectius, com una bava platejada de cargol. Discreció en el lliurament del xec, però franquesa en la mirada. Sense reticències entre nosaltres. Cinc bons nois perfectament al corrent de les regles del joc. I que sens dubte tornaran a treballar junts.

Sí, sí, ja ho veureu. Ah!, i una altra cosa. Deixar-los un record olfatiu. Que tornin a la feina amarats del perfum del seu after-shave! I res de donar-se la mà! Més aviat una bona abraçada! A l'estil brasiler, panxa contra panxa i amb quatre copets a l'esquena. I les quatre americanes fetes un nyap. Tuc, troba'm l'after-shave més... més... inoblidable... tipus xarop... dolç... el més... vulgar... tenaç en la vulgaritat... t'he educat bé, ja saps què entenen per això... la seva concepció de la vulgaritat... Doncs això! Me n'omple la banyera.

Setmanes de preparació. I ara un petit cafè suplementari. Georges, prou de cafè, val més que hi vagis, francament! I relaxa't abans de marxar, és més prudent. Ariana, t'asseguro que no cal córrer, tenen temps... Ja pixaré quan torni, serà molt millor.

La qüestió del cotxe estava resolta des de feia molt de temps. No, l'Aston Martin no, i res de xofer! Bermudes, canya de pescar... Tuc, que em deixaries el teu cotxe? Molt amable. Tens una setmana per potinejar-lo degudament. Aparèixer amb el cotxe del fill. Un fill que no vol deure res al seu pare ha de tenir forçosament un cotxe pintoresc. Si més no per a qui observa la teva arribada a un pati d'armes a través de les cortines d'una finestra estil Renaixement.

I aquí ho tenim. En Georges Lapietà dins el Clio asmàtic, sentint-se bastant ridícul malgrat tot amb les seves bermudes, la seva vella canya de pescar, el seu after-shave, aquest cotxe juvenil amb finestres que ja no s'obren i

aquest desig de fer espectacle que no el deixarà mai... L'escarni... Una autèntica tènica, agafada a la primera infantesa... Un home tremendament seriós, però. Entre les quinze primeres carteres ministerials d'Europa, ni més ni menys!

—Tu i les teves fanfarronades —li ha dit en Tuc—. Ets un oxímoron, pare, això és el que ets.

Instrueix els teus fills i et pengen com una etiqueta al tauler dels conceptes. Tot i que, a l'hora de penjar etiquetes... Tuc... Era ell qui havia donat el sobrenom de Tuc al seu fill. En veure com ajudava les criades des que s'aguantava dret, com es feia el llit espontàniament, com desparava taula sense que l'hi demanessin, com reparava cosetes, com trobava el que els uns i els altres perdien per casa: Tuc. Treballs d'Utilitat Col·lectiva. I al final havia quedat així. L'Ariana ho trobava graciós. Preferia Tuc a Mimi, Chouchou, Titi, Zozo, les dobles síl·labes que se li escapaven quan s'entendria. Treballs d'Utilitat Col·lectiva... En això pensa en Georges Lapietà, aquest dilluns al matí, a la Rue des Archers, atrapat rere un camió de mudances el conductor del qual buida les últimes caixes mentre fa un gest per dir que només són dos minuts. Tot i que això contribueix al seu retard, en Lapietà no ha necessitat mai ajuda. De sobte li venen totes les presses i està a punt de sortir del Clio quan apareix la noieta.

Inclinada damunt d'ell, amb l'eixugavidres en una mà i el detergent a l'altra, comença a netejar el parabrisa d'en Tuc. En condicions normals, ell no l'hauria deixat fer, però ha vingut amb aquells pits. Aquells pits! Mare

de Déu, senyor, quins pits! Ara sí que podia assegurar que no n'havia vist mai uns de tan commovedors. Sense cap mena de dubte! Mai. Dues aparicions immediatament desaparegudes rere l'escuma que havia cobert tota la superfície del parabrisa. Ell espera la primera passada de l'eixugavidres, està pendent de la resurrecció d'aquella pitrera com qui s'observa la pell després de passar-hi la fulla d'afaitar. Però no es veia, l'eixugavidres. Només es veia el color blanc. El retrovisor també blanc, no es veia el vidre del darrere, i els altres vidres tots blancs. Una mena de nata. El Clio sota la neu com en un conte d'hivern. I aquella sacsejada. El morro del cotxe que s'aixeca. Déu meu, que se m'emporta la grua o què? El peu prement el fre inútilment. La mà esquerra agafant la maneta de la porta. Bloquejada. L'altra també. I el Clio que s'enfila per una rampa, en un rodament d'argue ben greixat. Mentre se li tornen blanques les falanges al volant i li creix la necessitat de cridar, li entra una somnolència sobtada... Dormir, es diu... dormir... no és el...

Pels temps que corren, jo, Benjamin Malaussène,* et repto, siguis qui siguis, sigui on sigui que t'amaguis, sigui quin sigui el teu grau d'indiferència envers les coses d'aquest món, a ignorar l'última notícia, la que acaba de sortir, la bomba que farà parlar tot França i farà bullir les xarxesucials. Tria el cor de l'estiu, dispersa la teva prole, deixa que la teva companya (la Julie,* la periodista de la crinera de lleó i els pits de campionat) cobreixi els temes que triï, encoloma el mòbil a un aficionat de tir al plat, retira't a mil llegües de qualsevol ciutat, aquí, al sostre del Vercors,* a Font d'Urle, dos mil metres per damunt de tot, tria un amic mut —en Robert,* per exemple, no hi ha res millor per a la discreció—, surt amb ell a fer la collita anual de nabius, pentina els arbustos en silenci, omple el cistell evitant de pensar, fins i tot d'imaginar, en fi, treballa amb la màxima cura per a les condicions de la teva serenor, i fins i tot llavors, al cor del no-res, perfectament reclòs en tu mateix, no podràs evitar que l'última notícia t'esclati a les orelles com un petard del 14 de juliol!

N'hi ha prou que un gos de trineu una mica jovenet surti del seu tancat, que et vegi, que recorri amb el ventre a terra els cent metres que el separen de tu, que et salti al damunt amb la llengua fora, empès per l'atàvica necessitat d'afecte d'aquesta raça inepta per a la solitud canina, que l'esmentat husky et tombi el cistell de nabius, n'escampi el contingut en un bellugueig esbojarrat, anticipi la confitura trepitjant frenèticament cinc hores de collita, que, de cop, una ovella esgarriada es posi a belar, que el gos quedi immòbil, que el llop dins seu dreci de sobte les orelles, que tu et diguis protegim l'ovella perquè el pastor i l'amo del gos no es matin, que et treguis el cinturó per improvisar una corretja, que tornis el gos al tancat, que hi trobis l'amo (no gaire inquiet ni agraït, per cert), el seu amo, aquella cascada de rastes verdgrisenques que ho va deixar tot fa quinze anys per venir a oblidar-se d'ell mateix aquí, perquè el seu amo, el menys comunicatiu dels exiliats de l'interior, el més aliè al que passa fora del seu camp de visió, perquè aquest personatge absolutament reservat et digui, alçant a penes la mirada cap a tu, massa ocupat protegint de la tramuntana incipient la bona herba que enrotlla en guisa de tabac, et digui, amb una veu amb prou feines audible:

—Has sentit la notícia?

No tens temps d'objectar que et deprimeixen les notícies que ja t'ho deixa anar mentre s'acosta el llumí al porro:

—Han segrestat en Georges Lapietà.

El que és típic de «la notícia» és que, quan te la diuen, la repeteixes. Sempre. Fins i tot jo. A en Robert, en aquest cas, mentre recollia els nabius.

—Déu-n'hi-do com t'estima, el gos.

És tot el que se li acut contestar.

Molt més tard, just abans de deixar-me a casa:

—T'imagines tenir en Lapietà al soterrani? Ja els planyo, pobres.

—Robert, quina hora és?

Em diu l'hora. És l'hora que he quedat amb la Maracuià.*

—Haig de trucar a Sumatra.

—Fes-li un petó de part meva.

La Maracuià a Sumatra, l'És un Àngel a Mali, i el senyor Malaussène* al nord-est del Brasil. La Mara, en Mosma i en Sept, als tres extrems del món. Abans, durant les vacances, encolomaves els nens a l'àvia, a un casal d'estiu o, si no havien treballat prou, els tancaves a les masmorres d'una acadèmia de repàs. D'uns quinze anys ençà són les organitzacions caritatives les que s'encarreguen de les vacances. L'ONG de torn. Fins als antípodes. La Mara, en Mosma i en Sept, treballadors benèvolts per a l'alleujament dels homes i de les bèsties. Gratis. I això els agrada. I no tenen por. No pateixis, Ben, parlem per skype (van fer una col·lecta i em van regalar un ordinador perquè tingués l'skype), ens veuràs les cares! Vigila amb els fusos horaris, cal ser puntual a les cites. Demana-li a la Julie si tens problemes amb el trasto. I si no

tens Internet, ves a casa d'en Robert. Au, no tinguis por, què vols que ens passi? Ja no som criatures! Has oblidat que ens has vist créixer? Aquests són els seus arguments. Refermats per tota mena de principis infrangibles. La Mara, a l'alba dels seus disset anys, amb aquell to de certesa al fons de la veu que li ve de la Thérèse:*
Oncle, hem de pagar una mica, després d'haver depre-dat tant. La mama té raó en això. I a més, ens hem d'obrir al món.

Em consideren un petit sedentari del tot mancat de curiositat. Una mica poruc, també, i no gaire generós. De tornada de tot sense haver anat enlloc.

ÉS UN ÀNGEL: Oncle, que et fiquessis en tants merders quan eres jove no vol dir que ara nosaltres ens hà-gim de quedar a casa!

JO: Sept, ets massa angelical per vagarejar per terres africanes, els guerrers de la fe verdadera et tallaran a trossos!

ÉS UN ÀNGEL: És poc probable, oncle, aquests paratges són molt menys freqüentats que un article de *Le Monde*. Amb prou feines t'hi trobes algú.

I el senyor Malaussène, el meu propi fill, en un racó perdut del Brasil.

SENYOR MALAUSSÈNE: Au, venerable pare, no et posis paternal, que jo ja he volat del niu. Vine amb mi, si vols! Fem pous per als assedegats, aquí.

JO: Mosma, quants anys fa que no m'acompanyes al Vercors?

SENYOR MALAUSSÈNE: Des que m'hi avorria, ja fa força temps. Et confessaré una cosa: quan vam deixar

de ser nens, en Sept, la Mara, la Verdun* i jo, ens jugàvem a les palletes qui pujaria allà dalt amb vosaltres.

JO: Sempre venien la Verdun i en Sept.

SENYOR MALAUSSÈNE: Perquè fèiem trampes! A la Verdun tant li feia, al Vercors o on fos, ja coneixes la Verdun... I l'Ès un Àngel la seguia pertot arreu. Era la seva tieta preferida!

Això és el que comentem per skype. I sospeso bé les meves respostes. No revelar a la Mara que certament està bé protegir els orangutans de les seves jungles amenaçades, però que res no atura la maquinària de la desforestació. No dir als uns i als altres que avui dia el pas per l'ONG redemptora és el que més es valora al currículum dels candidats als centres d'ensenyament d'elit de França i altres llocs com ara Oxford, Berkeley, Harvard, Cambridge o Stanford, que la mateixa reina d'Anglaterra envia els seus nets a amarar-se d'aquests ambients. No dir res de tot això. Escoltar, sense desanimar la joventut. Al capdavall, ara els toca a ells. Deixar-los gaudir de les seves il·lusions, sense dir-los que no són més que les herbes aromàtiques escampades sobre el gran trinxat financer.

Cling-clong.

En Monsieur Malaussène.

Al pou que excava amb el seu equip en un racó perdut del sertão brasiler, en Mosma s'ha trobat una cosa massa dura.

SENYOR MALAUSSÈNE: Un estrat de basalt, venerable pare. Necessitarem explosius! Demà baixaré a col·locar les càrregues. És hora de patir pel teu fill únic!

(Fins on m'arriba la memòria, en Mosma sempre m'ha dit *venerable pare*. «Saps perfectament que no envelliràs mai, venerable pare!».)

JO: No tens res d'únic, Mosma.

No dir al senyor Malaussène que, si excava pous al sertão brasiler, deu ser amb la benedicció tàcita d'un latifundista que podrà vanagloriar-se'n per aspirar al càrrec de governador i que, un cop reculli el premi, el gran home hi llançarà els camperols recalcitrants. Abans de tornar-lo a tapar.

Això és el que em diuen els nanos i el que els callo quan em llevo a les altes hores de la nit en què s'encenen les seves pantalles. I això em recorda la seva tendra infantesa, quan la mama,* la Clara,* la Thérèse,* la Julie* i la Gervaise,* reclamades per les urgències del moment, me'ls confiaven perquè els posés a dormir. I quan em despertaven: biberons, diarrees intempestives, confidències imperioses, somnis sorprenents, malsons abismals...

En el fons, res no canvia.

I això cansa.

Anem al llit i dormim.

Dormir...

No hi ha cap altre projecte més ambiciós, aquí, quan el vent causa estralls de nit. Càrregues nocturnes de tots els senglars del Vercors, les ràfegues són patacades, els vidres tremolen rere els finestrals tancats, tot xiula, griñola, gemega, espetega, Les Rochas* udolen...

Quant de temps fa que resisteix, aquesta casa?

Resposta de la Julie que s'esmuny entre els llençols:

—Un segle i mig, Benjamin. 1882, per ser exactes.
Dit això, pregunta, aurraulint-se'm:
—Has sentit la notícia?

Va d'un pèl que la ràdio no s'engega tota sola l'endemà, per la pressió de la notícia. Totes les cadenes en van plenes: el segrest d'en Georges Lapietà. Qui? Com? Per què? On? Evidentment, si s'ha de fer la llista de les persones amb qui en Lapietà s'ha enemistat en l'exercici de les seves innumbrables funcions, és fàcil perdre's en el bosc de les conjectures. Començant pels vuit mil trescents dos assalariats que acaba de fer fora tancant les filials del grup LAVA,* rescatades a un euro simbòlic amb la promesa feta als grans déus de no tocar els treballadors.

—Que potser tinc pinta d'escanyapobres?

(*Le Canard enchaîné* havia immortalitzat aquesta frase amb un dibuix en què es veia en Lapietà devorant una munió d'empleats que intentaven fugir del plat.)

I aquesta altra declaració, quan en Lapietà havia tancat definitivament les filials:

—I què? Jo també estic a l'atur! Tots hem corregut el mateix risc en aquest assumpte: el risc de viure!

Amb la petita diferència que, després de córrer el risc, a en Lapietà l'esperava un d'aquells paracaigudes que esmorteixen una mica l'aterratge: vint-i-dos milions vuit-cents set mil dos-cents quatre euros. L'import del xec. S'acaba de saber. Fins ara, el consell d'administració no havia «cregut necessari fer cap comunicat sobre

aquest punt». 22.807.204 euros! Per què aquesta xifra tan concreta? Per fer-la irreprotxable, m'imagino. I és just quan l'anava a cobrar que desapareix en Lapietà. També és cert que tres hores més tard, aquell mateix dia, el mateix Lapietà havia de comparèixer davant de la jutgessa Talvern* (la meva pròpia germana, tot sigui dit de passada, la Verdun Malaussène en persona, convertida en senyora Talvern i jutgessa d'instrucció. Sí, com passa el temps...). Pot ser que la seva desaparició hi tingui alguna cosa a veure? Pot ser que en Lapietà hagi intentat escapolar-se de la investigació de la jutgessa muda? No, massa «frontal». Aquest és el tema de debat actual: en Lapietà i el seu reguitzell de martingales, en Lapietà i les finances, en Lapietà i la política, en Lapietà i el futbol, en Lapietà i el seu carisma, en Lapietà i el seu duel amb la jutgessa Talvern... I és que és l'hora dels comentaris, la tropa d'analistes ha sortit del bosc per fer parlar les tertúlies.

Clic.

S'ha acabat la ràdio.

Silenci de les ones.

Silenci de la nostra habitació.

Ha amainat el vent.

Aquest silenci absolut del Vercors quan el vent hi renuncia... Aquesta immobilitat de l'aire que la gent d'aquí anomena «la vetlla».

On han anat els ocells enguany?

Baixar a la cuina.

Cafè. Cafetonet.

Turc.

Deixar que pugi l'escuma tres vegades. I que torni a baixar. Quan la Thérèse era adolescent, capgirava la tassa beguda per desxifrar el nostre futur en els regalims del pòsit.

Pregunta de la Julie en aparèixer a la cuina:

—Què fas, avui?

—On han anat els ocells, Julie?

—Han volat cap al sud, suposo. Queda cafè?

—No tots els ocells migren!

—Malenconiós, Benjamin?

—Perplex.

—...

—Perplex i a l'aguait.

—I què fas avui?

—Haig d'anar a portar provisions a l'Alceste.*

—Ah...

—És l'última vegada. Crec que gairebé ha acabat.